

сільськогосподарських товаровиробників процесу реалізації продукції, більш ефективному використанню каналів збуту, досягненню міцних позицій на ринку, адаптації до ринкових умов, а також створенню додаткових робочих місць у сільській місцевості, поліпшенню соціального захисту сільського населення і підвищенню рівня життя на селі.

Список літератури

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://farmer.co.ua>
2. Малік М. Й. Кооперація та інтеграція в аграрній сфері економіки. Організаційно-економічна модернізація аграрної сфери : наукова доповідь / Малік М. Й., Лупенко Ю. О., Пулім В. А. ; за заг. ред. акад. НААН П. Т. Саблука. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 342 с. – Розд. 6, підрозд. 6.3. – С. 172–180.
3. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи: формування і функціонування : методичні рекомендації / [Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Гриценко М. П., Корінець Р. Я.]. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012, 68 с.

Раскрыта роль сельскохозяйственной обслуживающей кооперации. Обоснована целесообразность создания сельскохозяйственных обслуживающих кооперативов, предоставлены рекомендации относительно направлений их развития.

Сельскохозяйственный обслуживающий кооператив, информационно-консультационная служба, сельское хозяйство, продовольственная безопасность.

The role of agricultural attendant cooperation is exposed. Grounded expedience of creation of agricultural attendant cooperative stores, it is given recommendation in relation to directions of their development.

Agricultural attendant cooperative store, deliberative service, agriculture, food safety.

УДК 338.48(477)

ОСОБЛИВОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ

І. П. Кудінова, кандидат економічних наук

Розглянуто особливості менеджменту сільського зеленого туризму. Виділено чинники управління сільським зеленим туризмом. Запропоновано специфічні стратегії, які дозволять збільшити позитивні економічні ефекти від організації відпочинку на сільських територіях нашого регіону.

© І. П. Кудінова, 2014

Сільський зелений туризм, менеджмент, агрооселя, сільська місцевість.

В Україні актуальність проблематики сільського зеленого туризму зумовлюється нагальною необхідністю невідкладного розв'язання соціально-економічних проблем сучасного села. За роки незалежності України в сільській місцевості спостерігається зменшення населення, зростання безробіття, масова заробітчанська міграція. Тому для держави є важливим розвиток сільського зеленого туризму, оскільки він розширює сферу зайнятості сільського населення і дає селянам додатковий заробіток; розширює можливості зайнятості сільського господаря не тільки у виробничій сфері але й у сфері обслуговування. А також стимулює розвиток сфери послуг: торгівлі, транспорту, зв'язку, служби побуту, відпочинково-розважальних послуг та інших.

Сучасний досвід та наукові дослідження свідчать, що прискорений розвиток сільського зеленого туризму може відіграти роль каталізатора структурної перебудови економіки, забезпечити демографічну стабільність та розв'язання нагальних соціально-економічних проблем у сільській місцевості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку сільського зеленого туризму досліджують В. Васильєв, П. Горішевський, В. Гловацька, Ю. Зінко, М. Костриця, Н. Кудла, М. Рутинський, а також зарубіжні вчені К. Дронг, В. Котлінський, Я. Маєвський, С. Медлік, Я. Сікора та ін. Незважаючи на це, ряд аспектів цієї актуальної проблеми у нових економічних умовах залишаються ще недостатньо вивченими і потребують більш глибоких досліджень.

Мета дослідження – розглянути особливості менеджменту сільського зеленого туризму як одного із напрямів розвитку підприємництва в сільській місцевості.

Виклад основного матеріалу. У сучасній Україні сільський зелений туризм поступово стає стабільною та сформованою галуззю, але туристи очікують кращого вибору та якості з довготривалою відповідальністю за довкілля. Цього можна досягти лише шляхом ефективного планування й менеджменту.

Мета менеджменту сільського зеленого туризму полягає у довготерміновій підтримці сталості цього туристичного сектору шляхом захисту місцевої культури та навколишнього середовища через механізми продукування специфічних суспільних благ (послуг) та підтримання їх конкурентоспроможності.

Стратегія сільського зеленого туризму в кожній окремо взятій місцевості, залежно від її рекреаційного потенціалу, потребує перед початком розвитку визначення пріоритетів.

Ці стратегічні наміри повинні переглядатися періодично, причому шляхом спеціальної партнерської співпраці між власниками агроосель, громадськими спілками сприяння розвитку сільського зеленого туризму та сільськими туроператорами.

Важливим механізмом менеджменту сільського зеленого туризму є налагодження діалогу й партнерства між бізнесом, спілками власників і громадськими інститутами. Це необхідно, насамперед, через потребу перебудови сільської економіки. Сільський туризм є специфічною частиною економічної діяльності на будь-якій території завдяки сильному впливу громадської сфери і конкурентному тиску споживачів.

Основними чинниками підвищеної складності управління сільським туризмом є:

- суттєва невизначеність ринкової ситуації;
- сезонна нестабільність попиту на туристичні послуги;
- висока конкурентність на регіональному ринку туристичних послуг із закладами інших організаційних форм масової рекреації;
- обмеженість фінансових ресурсів;
- мінливість попиту (запитів) споживачів туристичних послуг;
- соціально-економічна ситуація в країні тощо.

У таких умовах агротуристичне господарство не може обмежуватися лише стандартним поточним плануванням своєї господарської діяльності та оперативним (ситуаційним) управлінням. Бізнес, що ведеться за сучасними світовими правилами, потребує запровадження стратегічного управління, яке окреслює широке коло питань існування сільського туризму в нестабільному ринковому середовищі.

Основний постулат стратегічного управління було сформульовано так: "виживання і розвиток бізнес-одиниці на довготривалу перспективу залежить від здатності цієї бізнес-одиниці своєчасно передбачати зміни на ринку і відповідним чином адаптувати свою організаційно-обслуговуючу структуру та спектр номенклатури фірмового туристичного продукту" [1].

Іншими словами, йдеться про чітке усвідомлення на всіх рівнях (власника агрооселі, сільської громади, районної ради, регіональних інституцій) стратегії розвитку сільського туризму. Ця стратегія повинна давати відповіді на ключові питання щодо сутності цієї діяльності:

- чим є сільський туризм на сьогодні?
- яким сільський туризм повинен бути завтра?
- які наші послуги, функції, рівні?
- що треба зробити, щоб досягти поставлених цілей?

Крім того, стратегії сільського зеленого туризму повинні бути сумісні з місцевими цілями розвитку.

Під час формулювання системи цілей (інтересів) місцевого розвитку і сільського зеленого туризму необхідно враховувати п'ять основних вимог (вони називаються SMART-детермінантами). А саме:

1. Specific (визначеність) — цілі повинні бути настільки чіткими й точними, щоб не залишалася можливість для їх неправильного чи множинного тлумачення.

2. Measurable (вимірність) — цілі повинні виражати кількісно все те, чого можна досягти (у тому числі і суб'єктивні очікування), та кількісно вимірювати результат, якщо мети досягнуто.

3. Achievable (досяжність) — зацікавлені особи на всіх рівнях повинні бути впевнені, що поставлене завдання цілком досяжне.

4. Related (співвіднесеність) — цілі повинні співвідноситися зі стратегією, господарськими інтересами та особистими інтересами (мотивами) тих працівників, які втілюватимуть ці цілі в життя.

5. Time-bound (часова обмеженість) — цілі повинні бути чітко регламентованими в часі щодо термінів їх досягнення.

Основне завдання стратегічного менеджменту сільського туризму зводиться до визначення пріоритетності цілей та їх ранжування у часі, тобто визначення довго-, середньо- та короткотермінових.

Вагомим аспектом менеджменту сільського туризму є проблема адекватної оцінки досяжності поставлених цілей. Адже часто буває так, що широко задекларовані стратегічні цілі регіонального та обласного розвитку повністю "пробуксовують" на місцях і не враховують позаекономічних реалій місцевого розвитку.

Для окремого власника агрооселі цільова програма-мінімум — це спосіб вижити, втриматися "на плаву" (мета отримання мінімально необхідного прибутку). Натомість для громадського об'єднання власників агроосель, районної та обласної влади пріоритетною є досягнення цільової програми-максимум — ринкова експансія місцевого агро-туристичного господарства з максималізацією: а) прибутку; б) споживчого рейтингу (популярності); в) позаконкурентного статус-кво.

Після ретельного вивчення цілей і ринкових можливостей менеджменту переходять до тактичного виконання довготермінової стратегії.

Менеджмент туризму передбачає потенційні вигоди для сільських районів. Туризм є важливим джерелом робочих місць для сільських громад, особливо для тих, які знаходяться в демо- чи агродепресивних та економічно відсталих районах. Оскільки робочі місця в агротуристичному сервісі здебільшого не потребують особливих навичок та високої кваліфікації, місцеві мешканці з початковими навичками здатні до праці в цьому секторі як прислуга, виробники продовольства для туристів, екскурсоводи, провідники, майстри кустарних промислів.

Одне з ключових завдань менеджменту сільського туризму полягає у розробці механізмів збалансування вигід від зеленого туризму та потенційних негативних ефектів.

При визначенні стратегічних пріоритетів розвитку агротуристичного господарства доцільним є проведення SWOT-аналізу [3]. Це метод аналізу соціально-економічної ситуації на місцях і з'ясування ключових напрямів менеджменту сільського туризму. Назва методу походить від перших літер англійських слів: S – можливості; W – небезпеки; O – сила; T – слабкість.

Складовими підсистемами аналізу є:

– SW-аналіз (аналіз зовнішньоринкового середовища). Використовується експертний характер SW-аналізу;

– OT-аналіз (аналіз внутрішнього потенціалу закладу). Використовується математико-аналітичний характер OT-аналізу.

Конкретні аспекти SWOT-аналізу:

1. Потенційні можливості (S) агротуристичного господарства (унікальність туристичного ресурсу, інноваційність турпродукту, техніко-технологічний відрив від потенційних конкурентів тощо).

2. Потенційні небезпеки (W) агротуристичного господарства (макро-економічна і соціально-політична ситуація, інфляція, податкова політика, коливання попиту, погіршення туристичного іміджу регіону, тероризм тощо).

3. Сила (O) агротуристичного господарства: визначені та приховані внутрішні резерви саморозвитку (наприклад, ступінь завантаженості кімнатного фонду залежно від сезону року).

4. Слабкість (T) агротуристичного господарства (плинність кадрів, неконструктивна соціально-психологічна атмосфера, техніко-технологічні обмеження тощо).

За допомогою методу SWOT-аналізу можна визначити як внутрішні, так і зовнішні чинники, які матимуть вплив на успіх справи, що дає можливість проаналізувати ресурси й оточення господарства, крім того, визначити пріоритети. Аналіз достатньо спрощує ідентифікацію сильних сторін і можливостей, які потрібно використати, а також слабких сторін і загроз, які потрібно подолати. Завдяки правильному визначенню сильних сторін і можливостей, власник агрооселі може порівняти стратегічні альтернативи, зробити обґрунтований вибір і конкретизувати стратегію дій, сформувані нові концепції та плани. Але потрібно чітко усвідомлювати, що можна контролювати деякі слабкі сторони і загрози, а на деякі ми не маємо жодного впливу.

Суттєвим стимулом для українського села в галузі розвитку сільського відпочинку стало його віднесення до підсобної діяльності сільської сім'ї, яким він фактично і є. Сільське населення високо оцінює такий вид діяльності, як прийом відпочиваючих, що дозволяє значно збільшити доходи родин. Окрім того, на нашу думку, повинні бути розроблені специфічні стратегії, які би дозволили збільшити позитивні економічні ефекти від організації відпочинку на сільських територіях нашого регіону. До таких стратегій при здійсненні планування подальшого розвитку сільського зеленого туризму в регіоні, вважаємо, треба віднести:

- збільшення тривалості перебування у сільських оселях відвідувачів з міських територій;
- збільшення періоду відпочинкового сезону;
- організацію спеціальних тренінгів та семінарів для власників агроосель;
- забезпечення місцевого населення роботою;
- збереження традиційних будівель та житла;
- організацію зручної для туристів системи руху транспорту в регіоні;
- підтримання продуктивності сільського господарства горян;
- розвиток ціннісних та культурно-освітніх якостей життя сільських людей.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сільський зелений туризм за умови ефективного менеджменту здатний реально поліпшити якість життя у сільській місцевості. Зокрема, він може виступати як основне (важливе) джерело надходження до місцевих бюджетів, відродження народних промислів та сімейних професій, удосконалення умінь з ведення приватного господарства з використанням новітніх технологій, у тому числі органічного землеробства, активізації підприємницького середовища поряд зі зростанням місцевих бюджетів, соціального партнерства, поліпшення фінансування, а також функціонування соціальної сфери, санітарного стану, торгового, транспортного та побутового обслуговування, медичного сервісу в сільських поселеннях.

Список літератури

1. Рутинський М. Сільський туризм : навч. посіб. / М. Рутинський, Ю. Зінько. – К. : Знання, 2006. – 271 с.
2. Мальська М. Менеджмент туризму / М. Мальська, В. Худо. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – с.139-161.
3. Кудінова І. П. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні / І. П. Кудінова // Науковий вісник НУБіП України. – 2011. – Вип. 163, ч. 1. – С. 51–57.
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// www.greentour.com.ua](http://www.greentour.com.ua)

Рассмотрены особенности менеджмента сельского зеленого туризма. Выделены факторы управления сельским зеленым туризмом. Предложены специфические стратегии, позволяющие увеличить положительные экономические эффекты от организации отдыха на сельских территориях нашего региона.

Сільський зелений туризм, менеджмент, агроусадьба, сільська місцевість.

The features of the management of rural green tourism. Highlight factors management of green tourism. A specific strategies that will increase the positive economic effects of recreation in rural areas of our region.

Green tourism, management, agrooseli, rural areas.